ชุดฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
สรรศาสตร์นาฏยศิลป์ (นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์) (ใช้เวลา 4 ชั่วโมง)

.....

จุดประสงค์การเรียนรู้

หลังการฝึกปฏิบัติ นักเรียนสามารถ

1. จำแนกความหมายของนาฏยศัพท์ได้
2. เลือกชื่อนาฏยศัพท์ที่ใช้มือที่มีความสอดคล้องกับคำอธิบายได้อย่างถูกต้อง
3. เลือกคำอธิบายที่มีความสอดคล้องกับชื่อนาฏยศัพท์ที่ใช้มือได้อย่างถูกต้อง
4. ปฏิบัตินาฏยศัพท์ที่ใช้มือได้ถูกต้อง
5. เลือกชื่อนาฏยศัพท์ที่ใช้เท้าที่มีความสอดคล้องกับคำอธิบายได้อย่างถูกต้อง
6. เลือกคำอธิบายที่มีความสอดคล้องกับชื่อนาฏยศัพท์ที่ใช้เท้าได้อย่างถูกต้อง
7. ปฏิบัตินาฏยศัพท์ที่ใช้เท้าได้ถูกต้อง
8. ผู้เรียนสามารถเลือกชื่อนาฏยศัพท์ที่ใช้ลำตัวที่มีความสอดคล้องกับคำอธิบายได้อย่างถูกต้อง
9. ผู้เรียนสามารถเลือกคำอธิบายที่มีความสอดคล้องกับชื่อนาฏยศัพท์ที่ใช้ลำตัวได้อย่างถูกต้อง
10. ผู้เรียนสามารถปฏิบัตินาฏยศัพท์ที่ใช้ลำตัวได้ถูกต้อง
11. จำแนกได้ว่าข้อใดเป็นความหมายของภาษาท่านาฏศิลป์ที่ถูกต้อง
12. ปฏิบัติภาษาท่านาฏศิลป์ได้อย่างถูกต้อง
13. เลือกชื่อภาษาท่านาฏศิลป์ที่มีความสอดคล้องกับคำอธิบายได้อย่างถูกต้อง
14. เลือกคำอธิบายที่มีความสอดคล้องกับชื่อภาษาท่านาฏศิลป์ให้อย่างถูกต้อง

กำหนดเวลาที่ใช้

อภิปรายก่อนฝึก	10	นาที
ศึกษาและฝึกปฏิบัตินาฏยศัพท์	100	นาที
อภิปรายหลังฝึกนาฏยศัพท์	10	นาที (รวม 120 นาที)
อภิปรายก่อนฝึก	10	นาที
ศึกษาและฝึกปฏิบัติภาษาท่านาฏศิลป์	60	นาที
อภิปรายหลังฝึกปฏิบัติ ภาษาท่านาฏศิลป์	10	นาที
วัดผลและประเมินผล	40	นาที (รวม 120 นาที)

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

เตรียมอุปกรณ์ ดังต่อไปนี้

1. แผ่นวีซีดี การแสดงนาฏศิลป์ทั่วไป ท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์
2. เครื่องเล่นวีซีดีและเครื่องรับโทรทัศน์

การเตรียมการล่วงหน้า

1. ให้ผู้เรียนศึกษารายละเอียดของชุดฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์ (นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์) ล่วงหน้า 1 สัปดาห์

2. เตรียมอุปกรณ์ แผ่นซีดี วีซีดี เครื่องเล่นซีดี เครื่องเล่นวีซีดีและเครื่องรับโทรทัศน์

3. ตรวจสอบวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีในชุดฝึกปฏิบัติให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน

วัดผลและประเมินผล

1. ตรวจแบบทดสอบประจำชุดฝึกปฏิบัติ
2. ประเมินผลการปฏิบัติด้วยแบบวัดทักษะปฏิบัตินาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ประจำชุดฝึกปฏิบัติ

กิจกรรมการฝึกปฏิบัติ

ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารอ่านประกอบ ตอนที่ 1 นาฏยศัพท์
2. ดูวีซีดีสาธิตท่านาฏยศัพท์ที่ใช้มือ แล้วปฏิบัติตาม
3. ดูสมุดภาพท่านาฏยศัพท์ที่ใช้มือ ประกอบคำบรรยาย แล้วฝึกตนเองจนชำนาญ
4. ทำการปฏิบัติโดยลำดับตามแบบวัดทักษะปฏิบัตินาฏยศัพท์ที่ใช้มือ
5. ดูวีซีดีสาธิตท่านาฏยศัพท์ที่ใช้เท้า แล้วปฏิบัติตาม
6. ดูสมุดภาพท่านาฏยศัพท์ที่ใช้เท้า ประกอบคำบรรยาย แล้วฝึกตนเองจนชำนาญ
7. ทำการปฏิบัติโดยลำดับตามแบบวัดทักษะปฏิบัตินาฏยศัพท์ที่ใช้เท้า
8. ดูวีซีดีสาธิตท่านาฏยศัพท์ที่ใช้ลำตัว แล้วปฏิบัติตาม
9. ดูสมุดภาพท่านาฏยศัพท์ที่ใช้ลำตัว ประกอบคำบรรยาย แล้วฝึกตนเองจนชำนาญ
10. ทำการปฏิบัติโดยลำดับตามแบบวัดทักษะปฏิบัตินาฏยศัพท์ที่ใช้ลำตัว
11. ทำกิจกรรมทดสอบตามชุดฝึกปฏิบัติ
12. ศึกษาเอกสารอ่านประกอบ ตอนที่ 2 ภาษาท่านาฏศิลป์
13. ดูวีซีดีสาธิตภาษาท่านาฏศิลป์ แล้วปฏิบัติตาม
14. ดูสมุดภาพภาษาท่านาฏศิลป์ประกอบคำบรรยาย แล้วฝึกตนเองจนชำนาญ
15. ทำการปฏิบัติโดยลำดับตามแบบวัดทักษะปฏิบัติภาษาท่านาฏศิลป์

กิจกรรมการฝึกปฏิบัติ (ต่อ)

16. ทำกิจกรรมทดสอบตามชุดฝึกปฏิบัติ

17. ทำแบบทดสอบประจำชุดฝึกปฏิบัติที่ 2

18. ทำการปฏิบัติด้วยแบบวัดทักษะปฏิบัตินาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ประจำชุดฝึกปฏิบัติที่ 2

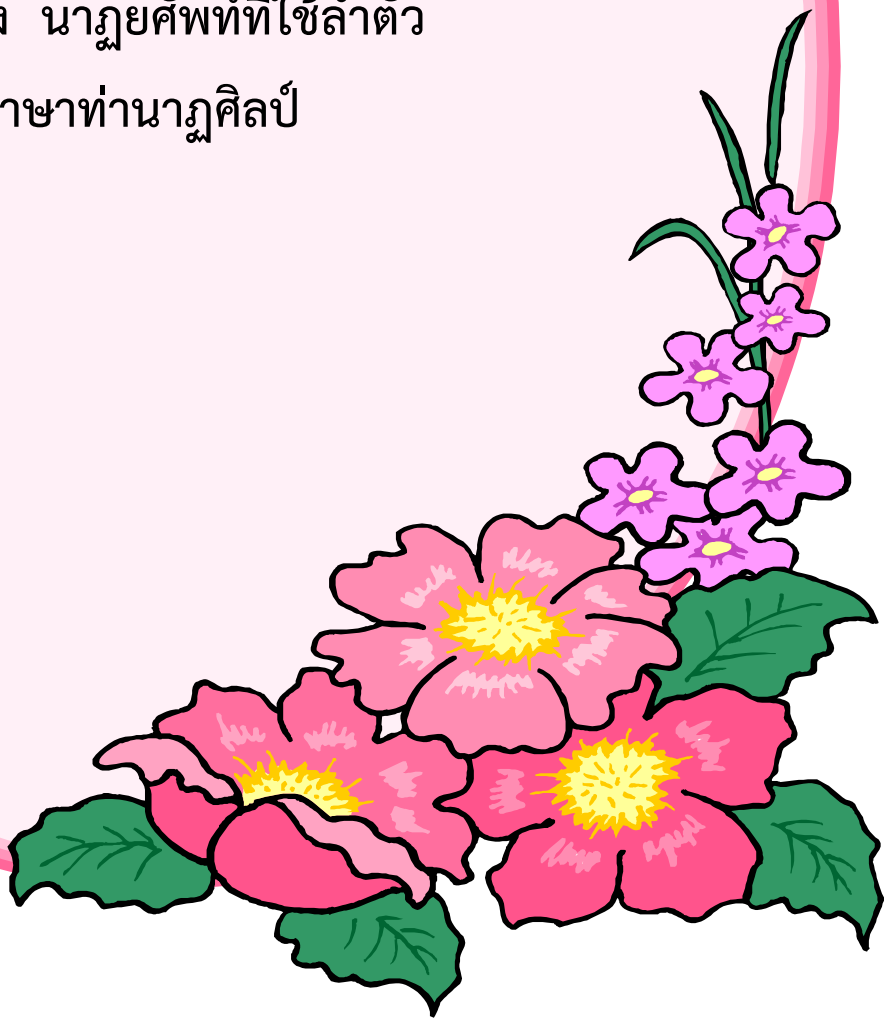
เอกสารประกอบ
ชุดฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์

สรรศาสตร์นาฏยศิลป์ (นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์)

ตอนที่ 1 นาฏยศัพท์

- เรื่อง นาฏยศัพท์ที่ใช้มือ
- เรื่อง นาฏยศัพท์ที่ใช้เท้า
- เรื่อง นาฏยศัพท์ที่ใช้ลำตัว

ตอนที่ 2 ภาษาท่านาฏศิลป์

เอกสารอ่านประกอบ
ตอนที่ 1 เรื่อง นาฏยศัพท์

การแสดงระบำรำฟ้อน โขน ละคร พื้นฐานที่สำคัญของการแสดงอยู่ที่การเรียนรู้ลีลาท่ารำตามแบบแผนในวงการนาฏศิลป์ไทยเรียกว่า “นาฏยศัพท์” ที่ต้องเรียนรู้การฝึกหัดเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งเป็นท่าทางที่สง่างามแสดงออกอย่างมีความหมายเฉพาะ มีหลักและลักษณะสำคัญหลายแบบเข้ามาประกอบทำให้เกิดเป็นการแสดงนาฏศิลป์ที่ใช้มาจนถึงทุกวันนี้

นาฏยศัพท์ หมายถึง ศัพท์ที่ใช้เฉพาะทางด้านนาฏศิลป์ เป็นชื่อของลักษณะท่ารำของไทยที่สามารถสื่อความหมายกันเป็นที่เข้าใจในวงการนาฏศิลป์

ความหมายของคำว่า “นาฏยศัพท์”

คำว่า “นาฏยศัพท์” มีผู้กล่าวถึงความหมายไว้ดังนี้

ประทิน พวงสำลี (2514, หน้า 163) กล่าวว่า “นาฏยศัพท์” หมายถึง เกี่ยวกับการฟ้อนรำ เกี่ยวกับการแสดง

อาภรณ์ มนตรีศาสตร์ และจาตุรงค์ มนตรีศาสตร์ (2517, หน้า 180) กล่าวว่า “นาฏยศัพท์” หมายถึง คำที่ใช้ในวงการนาฏศิลป์ไทย สามารถสื่อความหมายกันได้ทุกฝ่ายในการแสดงต่าง ๆ

รานี ชัยสงคราม (2544, หน้า 69) กล่าวว่า “นาฏยศัพท์” หมายถึง ศัพท์ที่บัญญัติขึ้นไว้ในการฟ้อนรำ แสดงลักษณะและการเคลื่อนไหวร่างกายที่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

เรณู โกศินานนท์ (2544, หน้า 1) กล่าวว่า “นาฏยศัพท์” หมายถึงศัพท์เฉพาะในทางนาฏศิลป์เป็นชื่อของลักษณะท่ารำของไทย

ประเภทของนาฏยศัพท์

นาฏยศัพท์ แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. **<u>นามศัพท์</u>** เป็นคำที่ใช้เรียกชื่อท่ารำ เช่น วง จีบ ก้าวเท้า กระดกเท้า เป็นต้น

2. **<u>กิริยาศัพท์</u>** เป็นคำที่ใช้เรียกการปฏิบัติบอกกิริยาอาการ ต่อไปนี้

2.1 ศัพท์เสริม เป็นคำที่ใช้เรียกเพื่อแก้ไขท่าทางให้สวยงาม เช่น ส่งมือ หักข้อ กดคาง ตึงไหล่ เป็นต้น

2.2 ศัพท์เสื่อม เป็นคำที่ใช้เรียกชื่อท่ารำที่ไม่ถูกต้องตามแบบแผน เช่น วงล้า วงล้น หลบไหล่ เป็นต้น

3. **<u>นาฏยศัพท์เบ็ดเตล็ด</u>** เป็นคำที่ใช้เรียกในภาษานาฏศิลป์ นอกเหนือจากนามศัพท์ และกิริยาศัพท์ เช่น แม่ท่า จีบยาว คืนตัว เป็นต้น

โดยผู้จัดทำได้ลำดับขั้นการเรียนรู้ ดังนี้

1. นาฏยศัพท์ที่ใช้มือ ได้แก่ จีบหงาย จีบคว่ำ จีบหลัง จีบปรกข้าง จีบปรกหน้า ล่อแก้ว วงบน วงกลาง วงล่าง วงหน้า วงบัวบาน รวมมือ

2. นาฏยศัพท์ที่ใช้เท้า ได้แก่ จรดเท้า ประเท้า ยกเท้า (ยกหน้า) กระทุ้งเท้า กระดกหลัง กระดกเสี้ยว ก้าวหน้า ก้าวไขว้ ก้าวข้าง แตะเท้า ยืนเข่า

3. นาฏยศัพท์ที่ใช้ลำตัว ได้แก่ เอียงศีรษะ ลักคอ นั่งกระทบ โย้ตัว โยกตัว ยักตัว

สมุดภาพนาฏยศัพท์

นาฏยศัพท์ที่ใช้มือ

ได้แก่ จีบหงาย จีบคว่ำ จีบหลัง จีบปรกข้าง จีบปรกหน้า ล่อแก้ว วงบน วงกลาง วงล่าง วงหน้า วงบัวบาน รวมมือ

ท่าจีบ เป็นอาการของมือ ที่นำนิ้วหัวแม่มือมาจรดกับนิ้วชี้ข้อที่ 1 (นับจากปลายนิ้วชี้ลงมา) นิ้วทั้งสามที่เหลือกรีดออกให้ตึง หักข้อมือเข้าลำแขน

จีบหงาย

เป็นการจีบโดยหงายท้องแขนและฝ่ามือขึ้น ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นข้างบน แล้วหักข้อมือเข้าหาลำแขน

ภาพที่ 1 จีบหงาย

ภาพที่ 2 จีบคว่ำ

จีบคว่ำ

เป็นการจีบโดยคว่ำท้องแขนและฝ่ามือลง ให้ปลายนิ้วชี้ลงข้างล่าง แล้วหักข้อมือลง

จีบหลัง

เป็นการจีบโดยเหยียดแขนให้ตึง ส่งแขนไปข้างหลังของลำตัว แล้วพลิกลำแขน ส่วนล่างหงายขึ้นให้ปลายนิ้วที่จีบชี้ขึ้นข้างบน หักข้อมือเข้าหาลำแขน

ภาพที่ 3 จีบหลัง

ภาพที่ 4 จีบปรกข้าง

จีบปรกข้าง

เป็นการจีบโดยหงายท้องแขนและฝ่ามือขึ้น ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นข้างบน แล้วยกลำแขน หักข้อศอกขึ้นด้านข้าง หันปลายจีบเข้าหาแง่ศีรษะ แล้วหักข้อมือ

จีบปรกหน้า

เป็นการจีบโดยหงายท้องแขนและฝ่ามือขึ้น ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นข้างบน แล้วยกลำแขนขึ้น หักข้อศอกให้ปลายจีบหันเข้าหาใบหน้าระดับหน้าผาก แล้วหักข้อมือเข้าหาลำแขน

ภาพที่ 5 จีบปรกหน้า

จีบล่อแก้ว

เป็นกิริยาของมือที่มีลักษณะคล้ายจีบ แตกต่างกันตรงที่ท่าล่อแก้ว ต้องใช้นิ้วหัวแม่มือกดที่ปลายนิ้วกลาง (ลักษณะคล้ายวงแหวน) นิ้วที่เหลือทั้งสามเหยียดตึงหักข้อมือเข้าหาลำแขน

ภาพที่ 6 จีบล่อแก้ว

ตั้งวง เป็นการยกส่วนแขนข้างใดข้างหนึ่งให้ได้ส่วนโค้ง นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกันหันฝ่ามือออกด้านนอก นิ้วหัวแม่มือหักเข้าหาฝ่ามือเล็กน้อย และหักข้อมือเข้าหาลำแขน

วงบน

ตัวพระมือจะอยู่ระดับแง่ศีรษะ ส่งลำแขนออกไปข้างๆเพื่อให้แลดูผึ่งผาย ตัวนาง มือจะอยู่ระดับหางคิ้ว ลำแขนค่อนมาข้างหน้าเล็กน้อย

ภาพที่ 7 วงบน

วงกลาง

ตัวพระมือจะอยู่ระดับไหล่ กางแขนออกไปข้างๆลำตัว ตัวนาง มือจะอยู่ระดับไหล่ เช่นกัน แต่จะหุบลำแขนค่อนมาข้างหน้าเล็กน้อย

ภาพที่ 8 วงกลาง

วงล่าง

ตัวพระ มือจะอยู่ระดับชายพกกันส่วนโค้งของวงออกจากลำตัว ตัวนางมือจะอยู่ระดับหัวเข็มขัด กันส่วนโค้งของวงออกจากลำตัวเพียงเล็กน้อย

ภาพที่ 9 วงล่าง

ภาพท 10 วงหนา

วงหน้า

เป็นการตั้งวงโดยทอดส่วนโค้งของลำแขนไปข้างหน้า ตัวพระปลายนิ้วอยู่ระดับข้างแก้มข้างเดียวกับวง ตัวนางปลายนิ้วจะอยู่ระดับปาก

วงบัวบาน

เป็นการตั้งวง โดยส่งแขนออกไปข้างลำตัว หงายท้องแขนขึ้น คว่ำปลายนิ้วชี้ลง ยกลำแขนขึ้น หักข้อศอกเข้าหาตัวด้านข้าง หันปลายนิ้วชี้ออกด้านข้างลำตัวแล้วหักข้อมือเข้าหาลำแขน

ภาพที่ 11 วงบัวบาน

รวมมือ เป็นกิริยาของมือโดยมือหนึ่งตั้งวงอีกมือหนึ่งจีบ ทั้งสองมือต้องอยู่ใกล้ ๆ กัน อาจอยู่ในระดับเดียวกับวงบน วงกลาง หรือวงล่างก็ได้

รวมมือล่าง

ภาพที่ 12 รวมมือล่าง

รวมมือบน

ภาพที่ 13 รวมมือล่าง

ม้วนมือ จะปฏิบัติที่ละมือ หรือสองมือพร้อมกันก็ได้

ภาพที่ 14 ม้วนมือ ขั้นที่ 1

ขั้นที่ 1 เริ่มจากจีบหงาย

ภาพที่ 15 ม้วนมือ ขั้นที่ 2

ขั้นที่ 2 พลิกท้องแขนและข้อมือจีบคว่ำลง

ภาพที่ 16 ม้วนมือ ขั้นที่ 3

ขั้นที่ 3 ปล่อยจีบตั้งวงระดับที่ต้องการ

กิจกรรมที่ 1 ตอนที่ 1 นาฏยศัพท์ เรื่อง นาฏยศัพท์ที่ใช้มือ (ใช้เวลา 10 นาที)

คำชี้แจง ให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อนนักเรียนในชั้นเรียนปฏิบัติท่านาฏยศัพท์ที่ใช้มือแล้วสลับกันประเมินตามเกณฑ์ (ใช้เวลา 5 นาที)

ชื่อผู้ประเมิน.....
ชื่อผู้ปฏิบัติ.....

รายการ วัดทักษะปฏิบัติ	**ดีมาก**	**ดี**	**พอใช้**	**ควรปรับปรุง**
	4	**3**	**2**	**1**
1. จีบหงาย				
2. จีบคว่ำ				
3. จีบหลัง				
4. จีบปรกข้าง				
5. จีบปรกหน้า				
6. ล่อแก้ว				
7.ตั้งวงบน				
8. ตั้งวงกลาง				
9. ตั้งวงล่าง				
10. ตั้งวงหน้า				
11. วงบัวบาน				

รายการ วัดทักษะปฏิบัติ	ดีมาก 4	ดี 3	พอใช้ 2	ควรปรับปรุง 1
12. รวมมือ				
รวม				

คะแนนเต็ม 48 คะแนน

รวมคะแนน.....

เกณฑ์การวัดทักษะปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์

(นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์)

ตอนที่ 1 นาฏยศัพท์ กิจกรรมที่ 1 เรื่อง นาฏยศัพท์ที่ใช้มือ

รายการวัดทักษะปฏิบัติ	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
1. จีบหงาย	- ปลายนิ้วหัวแม่มือจรดข้อสุดท้ายของนิ้วชี้ - นิ้วที่เหลือทั้งสามเหยียดตรงแล้วกรีดออกไปคล้ายพัด - หงายท้องแขนหรือข้อมือขึ้นข้างบน - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	- นิ้วที่สามทั้งเหลือเหยียดตรงแล้วกรีดออกไปให้สวยงามคล้ายพัด - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	สามารถทำท่าจีบหงายได้ทันที
2. จีบคว่ำ	- ปลายนิ้วหัวแม่มือจรดข้อสุดท้ายของนิ้วชี้ - นิ้วที่เหลือทั้งสามเหยียดตรงแล้วกรีดออกไปคล้ายพัด - คว่ำท้องแขนหรือข้อมือลง - ปลายนิ้วที่จีบชี้ลงข้างล่าง - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	- นิ้วที่สามทั้งเหลือเหยียดตรงแล้วกรีดออกไปให้สวยงามคล้ายพัด - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	สามารถทำท่าจีบคว่ำได้ทันที
3. จีบหลัง	- ปลายนิ้วหัวแม่มือจรดข้อสุดท้ายของนิ้วชี้ - นิ้วที่เหลือทั้งสามเหยียดตรงแล้วกรีดออกไปคล้ายพัด - ส่งส่วนแขนและมือที่จีบไปข้างหลัง แขนเหยียดตรง - พลิกข้อมือให้ปลายนิ้วที่จีบชี้ขึ้นข้างบน	- นิ้วที่สามทั้งเหลือเหยียดตรงแล้วกรีดออกไปให้สวยงามคล้ายพัด - ส่งมือที่จีบค่อนไปข้างหลังพองาม ไม่ยกไหล่ - หักข้อมือเข้าหา	สามารถทำท่าจีบส่งหลังได้ทันที

รายการวัดทักษะปฏิบัติ	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
3. จีบหลัง (ต่อ)	- หักข้อมือเข้าหาลำแขน	ลำแขน	
4. จีบปรกข้าง	- ปลายนิ้วหัวแม่มือจรดข้อสุดท้ายของนิ้วชี้ - นิ้วที่เหลือทั้งสามเหยียดตรงแล้วกรีดออกไปคล้ายพัด - ยกส่วนแขนและข้อมือที่จีบสูงระดับแง่ศีรษะ - หันมือที่จีบเข้าหาศีรษะ - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	- นิ้วที่สามทั้งเหลือเหยียดตรงแล้วกรีดออกไปให้สวยงามคล้ายพัด - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	สามารถทำท่าจีบปรกข้างได้ทันที
5. จีบปรกหน้า	- ปลายนิ้วหัวแม่มือจรดข้อสุดท้ายของนิ้วชี้ - นิ้วที่เหลือทั้งสามเหยียดตรงแล้วกรีดออกไปคล้ายพัด - ยกส่วนแขนและมือที่จีบสูงระดับหน้าผาก - หันมือที่จีบเข้าหาใบหน้า	- นิ้วที่สามทั้งเหลือเหยียดตรงแล้วกรีดออกไปให้สวยงามคล้ายพัด - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	สามารถทำท่าจีบปรกหน้าได้ทันที
6.ล่อแก้ว	- นิ้วหัวแม่มือกดที่ปลายนิ้วกลาง (ลักษณะคล้ายวงแหวน)	- นิ้วที่เหลือทั้งสามเหยียดตึง - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	สามารถทำท่าล่อแก้วได้ทันที
7.ตั้งวงบน	- ยกแขนข้างใดข้างหนึ่งขึ้น ให้โค้งสูงระดับหางคิ้ว - นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกันหันฝ่ามือออกด้านนอก	- ยกลำแขนให้ได้ส่วนโค้งพองามค่อนมาข้างหน้าเล็กน้อยสูงระดับ	สามารถทำท่าตั้งวงบนได้ทันที

รายการวัดทักษะปฏิบัติ	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
7.ตั้งวงบน (ต่อ)	- นิ้วหัวแม่มือหักเข้าหาฝ่ามือเล็กน้อย - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	หางคิ้ว - นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกัน - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	
8.ตั้งวงกลาง	- ยกแขนข้างใดข้างหนึ่งขึ้น ให้โค้งสูงระดับไหล่ - นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกันหันฝ่ามือออกด้านนอกปลายนิ้วสูงระดับไหล่ - นิ้วหัวแม่มือหักเข้าหาฝ่ามือเล็กน้อย - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	- กางแขนออกไปข้าง ๆลำตัว ค่อนมาข้างหน้าเล็กน้อย - นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกัน - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	สามารถทำท่าตั้งวงกลางได้ทันที
9.ตั้งวงล่าง	- นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกัน - นิ้วหัวแม่มือหักเข้าหาฝ่ามือเล็กน้อย - มือที่ตั้งวง อยู่ที่ระดับหัวเข็มขัด - กันส่วนโค้งของวงออกจากลำตัวเล็กน้อย - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	- กันส่วนโค้งของวงออกจากลำตัวเพียงเล็กน้อย - ปลายนิ้วตั้งขึ้น - หักข้อมือเข้าหาลำแขน - ไม่ยกไหล่	สามารถทำท่าตั้งวงล่างได้ทันที
10.ตั้งวงหน้า	- ยกแขนข้างใดข้างหนึ่งขึ้น ให้โค้งสูงระดับปาก - นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกันหันฝ่ามือออกด้านนอกปลายนิ้วสูงระดับปาก	- กางแขนออกมาข้างหน้า - นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกัน - หักข้อมือเข้าหา	สามารถทำท่าตั้งวงหน้าได้ทันที

รายการวัดทักษะปฏิบัติ	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
10.ตั้งวงหน้า (ต่อ)	- นิ้วหัวแม่มือหักเข้าหาฝ่ามือเล็กน้อย	ลำแขน	
11.วงบัวบาน	- มือที่ตั้งวงอยู่ระดับหางคิ้วให้ส่วนแขนลาดจากไหล่เล็กน้อย - หงายท้องแขนและข้อมือขึ้น - นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกัน หักนิ้วหัวแม่มือเข้าหาฝ่ามือเล็กน้อย - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	- ระดับสูงของวงให้ส่วนแขนลาดจากไหล่เล็กน้อย - หันปลายนิ้วทั้งสี่ค่อนมาข้างหน้าเล็กน้อย - หักข้อมือเข้าหาลำแขน	สามารถทำท่าตั้งวงบัวบานได้ทันที
12.รวมมือ	- มือหนึ่งตั้งวงอีกมือหนึ่งจีบ - ทั้งสองมืออยู่ใกล้ ๆ กัน - อาจอยู่ในระดับเดียวกับวงบนวงกลาง หรือวงล่างก็ได้	- มือทั้งสองอยู่ในระยะใกล้กันพอสวยงามไม่ซ้อนกัน	สามารถทำท่ารวมมือได้ทันที

สรุปผลการประเมิน ตามเกณฑ์ประเมินผล
การวัดทักษะปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์
กิจกรรมที่ 1 เรื่อง นาฏยศัพท์ที่ใช้มือ

คำชี้แจง ให้ผู้ประเมิน ใช้การสรุปผลการประเมินตามรายการ โดยแบ่งเป็น 4 ระดับตามเกณฑ์ ดังนี้

4 = ดีมาก	3 = ดี	2 = พอใช้	1 = ควรปรับปรุง
ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง สวยงาม คล่องแคล่ว ตามเกณฑ์ ดีมาก	ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง สวยงามตามเกณฑ์ดี	ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง แต่ยังขาดความสวยงามตามเกณฑ์	ไม่สามารถปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้องตามเกณฑ์และขาดความสวยงาม คล่องแคล่ว

เกณฑ์การแปลผล

คะแนน 39 – 48 คะแนน หมายถึง ดีมาก
คะแนน 30 – 38 คะแนน หมายถึง ดี
คะแนน 21 – 29 คะแนน หมายถึง พอใช้
คะแนน ต่ำกว่า 21 คะแนน หมายถึง ควรปรับปรุง

นาฏยศัพท์ที่ใช้เท้า

ได้แก่ ประเท้า ยกเท้า (ยกหน้า) ยกเท้า (ยกข้าง) จรดเท้า กระทุ้งเท้า กระดกหลัง ก้าวหน้า ก้าวไขว้ ก้าวข้าง แตะเท้า ยืนเข่า

ประเท้า เป็นกิริยาของการใช้เท้า

หมายเหตุ - จมูกเท้า คือเนื้อส่วนโค้งของฝ่าเท้าบริเวณโคนเท้า เมื่อเชิดปลายนิ้วเท้าขึ้น

- ตัวพระกันเข่า ตัวนางไม่ต้องกันเข่า
- กันเข่าคือกิริยาของเข่าข้างใดข้างหนึ่งกันออกไปด้านข้าง

ขั้นที่ 1

ภาพที่ 17 ประเท้า ขั้นที่ 1

โดยเริ่มจากวางเท้าข้างที่จะประ ให้เหลื่อมกับเท้าที่ยืนมาด้านหน้าเล็กน้อย น้ำหนักตัวอยู่ที่เท้าข้างที่ยืน ยุบเข่าลง เชิดปลายเท้าขึ้นทุกนิ้ว พร้อมกับเผยอจมูกเท้าข้างที่จะประขึ้น โดยที่ส้นเท้าวางติดกับพื้น

ขั้นที่ 2 ใช้จมูกเท้าวางลงกับพื้นเบา ๆ

ภาพที่ 18 ประเท้า ขั้นที่ 2

ภาพที่ 19 ยกเท้า (ยกหน้า)

ยกเท้า (ยกหน้า)

เป็นการยกเท้าขึ้นมาข้างหน้า โดยเริ่มด้วยยุบเข่าลงและประเท้ายกขึ้น หรืออาจจะยกเท้าขึ้นโดยไม่ต้องประเท้าก็ได้ ยกเท้าให้
ขาหน้าขนานกับพื้น ให้ระดับฝ่าเท้าอยู่ตรงกับเข่าข้างที่ยืน หรือต่ำกว่าเล็กน้อย หนีบน่องเข้าหาเท้าที่ยืนรับน้ำหนักอยู่ ส่งลำขาส่วนล่างและหันส่วนข้างของฝ่าเท้าด้านหัวแม่เท้ายื่นออกไปข้างหน้า เชิดปลายนิ้วเท้าให้ตึง หัก ข้อเท้าและชักส้นเท้าเข้าหาลำตัว ยุบเข่าข้างที่ยืนเล็กน้อยใช้ได้ทั้งตัวพระและตัวนาง ตัวพระกันเข่าออก ตัวนางไม่ต้องกันเข่า

ยกเท้า (ยกข้าง)

เป็นการยกเท้าขึ้นคล้ายกับการยกหน้า แตกต่างกันตรงที่ต้องกันเข่าข้างที่ยกออกไปด้านข้างมาก ๆ ใช้สำหรับตัวพระ ถ้าเป็นตัวนางจะใช้วิธีการที่เรียกว่า “เดี่ยว” โดยใช้ส้นเท้าข้างที่ยกมาจรดหัวเข่าด้านในของขาที่ยืน กันเข่าออกเหมือนตัวพระ

ภาพที 20 ยกเท้า (ยกข้าง)

กระทุ้งเท้า เป็นกิริยาของการใช้เท้า

หมายเหตุ ตัวพระกันเข่า ตัวนางไม่ต้องกันเข่า

ภาพที 21 กระทุ้งเท้า ขันที 1

ขั้นที่ 1

โดยเริ่มด้วย ก้าวเท้าข้างใดข้างหนึ่งไปข้างหน้าให้น้ำหนักตัวอยู่ที่เท้าข้างที่ก้าวหน้า เปิดส้นเท้าหลัง ยุบเข่าลง และกระดกเท้าหลังขึ้นสูงจากพื้นเล็กน้อยแล้วหักข้อเท้าลง

ขั้นที่ 2

กระทบจมูกเท้าลงกับพื้นเบา ๆ

ภาพที่ 22 กระทุ้งเท้า ขั้นที่ 2

ภาพที่ 23 กระดกหลัง (ด้านข้าง)

ภาพที่ 24 กระดกหลัง (ด้านหน้า

กระดกหลัง

เป็นการยกเท้าขึ้นไปข้างหลัง มักจะปฏิบัติต่อเนื่องจากการกระทุ้งเท้า หรือในบางครั้งอาจจะกระดกหลังโดยไม่ต้องกระทุ้งเท้าก็ได้ กระดกหลังต้องพยายามหนีบน่องเข้าหาโคนขา และถีบเข่าที่กระดกไปข้างหลังมาก ๆ ให้ส้นเท้าเกือบติดก้น หักข้อเท้า ตึงปลายนิ้วเท้าทั้งห้า กระดกหลังไม่ว่าจะปฏิบัติในลักษณะการยืนหรือนั่ง เมื่อกระดกหลังแล้ว จะมองไม่เห็นขาและเท้าข้างที่กระดก ตัวพระจะต้องกันเข่า ตัวนาง ไม่ต้องกันเข่า

ภาพที่ 25 ก้าวหน้า

ก้าวหน้า

เป็นการก้าวเท้าข้างใดข้างหนึ่งไปข้างหน้า โดยยกเท้าขึ้น วางส้นเท้าลงแล้วจึงเหยียบให้เต็มฝ่าเท้าลงกับพื้น เบนปลายทางข้างที่ก้าวออกไปด้านข้าง ให้ส้นเท้าที่วางลงนั้นอยู่ตรงกับหัวแม่เท้าของเท้าที่อยู่ข้างหลัง น้ำหนักตัวจะต้องอยู่ที่เท้าหน้า เท้าหลังยุบเข่าพองาม เปิดส้นเท้าหลัง ตัวพระเหลี่ยมเข่ากว้าง ตัวนางไม่ต้องกันเข่า

ก้าวไขว้

เป็นการก้าวเท้าในลักษณะเดียวกับก้าวหน้า แตกต่างกันตรงที่ต้องไขว้ขา ข้างที่ก้าวไปทางเท้าหลังมาก ๆ เปิดส้นเท้าหลัง

ภาพที่ 26 ก้าวไขว้

ภาพที 27 กาวขาง

ก้าวข้าง

ก้าวเท้าข้างใดข้างหนึ่งไป ข้าง ๆตัว โดยยกเท้าขึ้น วางส้นเท้าลงเหยียบให้เต็มฝ่าเท้าลงกับพื้น เบนปลายเท้าเฉียงไปทางนิ้วก้อยมาก ๆ น้ำหนักตัวจะต้องอยู่ที่เท้าหน้าเปิดส้นเท้าหลัง (ถ้าเป็นตัวนางต้องหลบเข่าตามไปด้วย)

แตะเท้า

เป็นกิริยาของการใช้เท้า โดยเริ่มด้วยการเชิดปลายนิ้วเท้าขึ้นปล่อยฝ่าเท้าลงกับพื้น ใช้จมูกเท้าแตะลงบนพื้นเบา ๆ แล้ววิ่ง หรือใช้การแตะเท้าสำหรับการเล่นเท้าโดยก้าวเท้าไปก้าวหนึ่ง แล้วชักเท้าหลังมาแตะลงใกล้ ๆ ซึ่งอาจจะแตะเท้าสลับกันทั้งสองข้างก็ได้ หรืออาจจะใช้เท้าข้างใดข้างหนึ่งยืนรับน้ำหนัก แล้วใช้เท้าอีกข้างหนึ่งแตะเท้าตามจังหวะอยู่กับที่ก็ได้

ภาพที่ 28 แตะเท้า

ยืนเข่า

เป็นกิริยาของการใช้ขาและเท้าในลักษณะที่ใช้ขาข้างใดข้างหนึ่งคุกเข่าลง ส่วนขาอีกข้างหนึ่งตั้งเข่าขึ้น โดยใช้ฝ่าเท้าวางกับพื้น ลำตัวตรง ตัวพระกันเข่าออกด้านข้าง ตัวนางไม่ต้องกันเข่า

ภาพที่ 29 ยืนเข่า

แบบวัดทักษะปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์ (นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์)
กิจกรรมที่ 2 ตอนที่ 1 นาฏยศัพท์ เรื่อง นาฏยศัพท์ที่ใช้เท้า (ใช้เวลา 5 นาที)

คำชี้แจง ให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อนนักเรียนในชั้นเรียนปฏิบัติท่านาฏยศัพท์ที่ใช้เท้าแล้วสลับกันประเมินตามเกณฑ์

ชื่อผู้ประเมิน.....
ชื่อผู้ปฏิบัติ.....

รายการ วัดทักษะปฏิบัติ	**ดีมาก**	**ดี**	**พอใช้**	**ควรปรับปรุง**
	4	**3**	**2**	**1**
1. จรดเท้า				
2. ประเท้า				
3. ยกเท้า				
4. กระทุ้งเท้า				
5. กระดกหลัง				
6. ก้าวหน้า				
7. ก้าวไขว้				
8. ก้าวข้าง				
9. แตะเท้า				
10. ยืนเข่า				
รวม				

คะแนนเต็ม 40 คะแนน

รวมคะแนน.....

เกณฑ์การวัดทักษะปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์
(นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์)
กิจกรรมที่ 2 เรื่อง นาฏยศัพท์ที่ใช้เท้า

รายการวัดทักษะปฏิบัติ	**ความถูกต้อง**	**ความสวยงาม**	**ความคล่องแคล่ว**
1. จรดเท้า	-ใช้จมูกเท้าข้างใดข้างหนึ่งแตะพื้น ยกส้นเท้าขึ้นสูงพอประมาณ - เท้าอีกข้างหนึ่งยืนราบกับพื้น รับน้ำหนักตัวและย่อเข่าทั้งสองลง	- เชิดปลายนิ้วเท้าที่จรดขึ้น - เท้าที่จรดเหลื่อมจากเท้าที่ยืนอยู่มาข้างหน้าเล็กน้อย	สามารถทำท่าจรดเท้าได้ทันที
2.ประเท้า	-ใช้จมูกเท้าข้างใดข้างหนึ่งแตะกับพื้นเบาๆแล้วยกขึ้น - น้ำหนักตัวอยู่เท้าอีกข้างหนึ่งซึ่งยืนเต็มเท้า	- เท้าที่ประเหลื่อมมาข้างหน้าเล็กน้อย - เชิดปลายนิ้วเท้าที่ประขึ้นทุกนิ้ว - ก่อนการประเท้าย่อตัวลงเล็กน้อย	สามารถทำท่าประเท้าได้ทันที
3.ยกเท้า	- ยกเท้าข้างใดข้างหนึ่งขึ้นมาข้างหน้า ยุบเข่าลง - ยกเท้าให้ขาหน้าขนานกับพื้น - ระดับฝ่าเท้าอยู่ตรงกับเข่าข้างที่ยืน หรือต่ำกว่าเล็กน้อย - หนีบน่องเข้าหาเท้าที่ยืนรับน้ำหนักอยู่ - หันส่วนข้างของฝ่าเท้าด้านหัวแม่เท้ายื่นออกไปข้างหน้า	- เชิดปลายนิ้วเท้าให้ตึง - หักข้อเท้าและชักส้นเท้าเข้าหาลำตัว - ยุบเข่าข้างที่ยืนเล็กน้อย	สามารถทำท่ายกเท้าได้ทันที

รายการวัดทักษะปฏิบัติ	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
4.กระทุ้งเท้า	- ก้าวเท้าข้างใดข้างหนึ่ง มาข้างหน้าน้ำหนักตัวอยู่ที่เท้าหน้า -ใช้จมูกเท้าหลังกระทุ้งลงที่พื้นเบาๆ แล้วยกขึ้น	- เปิดส้นเท้าที่จะกระทุ้งขึ้น โดยให้น้ำหนักตัวอยู่ที่เท้าหน้า - จมูกเท้าที่กระทุ้งกับพื้นแล้วยกขึ้นพองาม	สามารถทำท่ากระทุ้งเท้าได้ทันที
5.กระดกหลัง	- ก้าวเท้าข้างใดข้างหนึ่งมาข้างหน้าน้ำหนักตัวอยู่ที่เท้าที่จะก้าวไป - ยกเท้าหลังแล้วหนีบน่องดันเข่าไปข้างหลัง - หักข้อเท้าให้ชี้ลงไปข้างล่าง	- ถีบเข่าไปข้างหลังให้มากๆ - หักข้อเท้าเข้าหาหน้าแข้ง - ย่อเข่าเท้าที่ก้าวเล็กน้อย	สามารถทำท่ากระดกหลังได้ทันที
6.ก้าวหน้า	- ก้าวเท้าข้างใดข้างหนึ่งไปข้างหน้าโดยยกเท้าขึ้น วางส้นเท้าลง - เหยียบให้เต็มฝ่าเท้าลงกับพื้นเบนปลายทางข้างที่ก้าวออกไปด้านข้าง - ให้ส้นเท้าที่วางลงอยู่ตรงกับหัวแม่เท้าของเท้าที่อยู่ข้างหลัง - น้ำหนักตัวจะต้องอยู่ที่เท้าหน้าเปิดส้นเท้าหลัง	- ยุบเข่าพองาม	สามารถทำท่าก้าวหน้าได้ทันที

รายการวัดทักษะปฏิบัติ	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
7.ก้าวไขว้	-วางเท้าไขว้กัน เท้าหน้าวางราบกับพื้นส่วนเท้าหลังใช้จมูกเท้าแตะไว้กับพื้น เปิดส้นเท้าขึ้น น้ำหนักตัวอยู่ที่เท้าหน้า	- ย่อเข่าลงเล็กน้อย	สามารถทำท่าก้าวไขว้ได้ทันที
8. ก้าวข้าง	- ก้าวเท้าข้างใดข้างหนึ่งไป ข้าง ๆ ตัว โดยยกเท้าขึ้น วางส้นเท้าลง - เหยียบให้เต็มฝ่าเท้าลงกับพื้น เบนปลายเท้าเฉียงไปทางนิ้วก้อยมาก ๆ - น้ำหนักตัวจะต้องอยู่ที่เท้าหน้า เปิดส้นเท้าหลัง (ถ้าเป็นตัวนางต้องหลบเข่าตามไปด้วย)	- ยุบเข่าพองาม	สามารถทำท่าก้าวหน้าได้ทันที
9.แตะเท้า	-ใช้เท้าข้างใดข้างหนึ่งเชิดปลายนิ้วเท้าขึ้นปล่อยฝ่าเท้าลงกับพื้น -ให้จมูกเท้าแตะลงบนพื้นเบา ๆ - เท้าอีกข้างหนึ่งวางเต็มฝ่าเท้าอยู่กับที่	- เชิดปลายเท้าขึ้น	สามารถทำท่าก้าวไขว้ได้ทันที
10.ยืนเข่า	-ให้ขาข้างใดข้างหนึ่งคุกเข่าลง ส่วนขาอีกข้างหนึ่งตั้งเข่าขึ้น -ให้ฝ่าเท้าวางกับพื้น	- ลำตัวตรง	สามารถทำท่ายืนเข่าได้ทันที

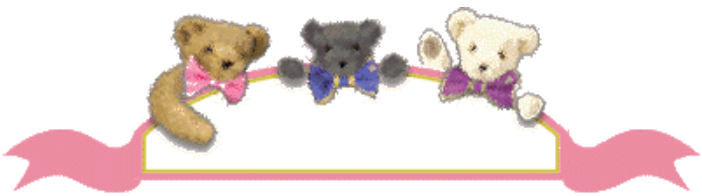
สรุปผลการประเมิน ตามเกณฑ์ประเมินผล
การวัดทักษะปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์
กิจกรรมที่ 2 เรื่อง นาฏยศัพท์ที่ใช้เท้า

คำชี้แจง ให้ผู้ประเมินใช้การสรุปผลการประเมินตามรายการ โดยแบ่งเป็น 4 ระดับตามเกณฑ์ ดังนี้

4 = ดีมาก	3 = ดี	2 = พอใช้	1 = ควรปรับปรุง
ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง สวยงาม คล่องแคล่ว ตามเกณฑ์ ดีมาก	ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง สวยงาม ตามเกณฑ์ดี	ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง แต่ยังขาดความสวยงามตามเกณฑ์	ไม่สามารถปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้องตามเกณฑ์และขาดความสวยงามคล่องแคล่ว

เกณฑ์การแปลผล

คะแนน 34 – 40 คะแนน หมายถึง ดีมาก
คะแนน 27 – 33 คะแนน หมายถึง ดี
คะแนน 19– 26 คะแนน หมายถึง พอใช้
คะแนน ต่ำกว่า 18 คะแนน หมายถึง ควรปรับปรุง

นาฏยศัพท์ที่ใช้ลำตัว

ได้แก่ เอียงศีรษะ ลักคอ นั่งกระทบ โย้ตัว โยกตัว ยักตัว

เอียงศีรษะ

เป็นกิริยาในการใช้คอและลำตัวโดยให้ศีรษะด้วยการเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง โดยเริ่มจากการตั้งใบหน้ากับลำคอให้ตรง สายตามองตรงไปข้างหน้าแล้วค่อย ๆ เอียงศีรษะไปในด้านที่ต้องการเอียง แล้วกดไหล่ตามไปด้วย เอียงศีรษะพองาม ไม่ควรเอียงมากเกินไปจนดูเหมือนคอพับ

ภาพที่ 30 เอียงศีรษะ

ลักคอ

เป็นการใช้ศีรษะเคลื่อนไหวตามจังหวะ คล้ายกับการเอียงศีรษะ แตกต่างกันตรงที่ ศีรษะกับการกดไหล่จะตรงข้ามกัน เช่น ท่าลักคอทางซ้าย ก็เอียงศีรษะทางซ้ายแต่จะกดไหล่ขวาให้ต่ำลง ถ้าลักคอทางขวาต้องเอียงศีรษะทางขวาแล้วกดไหล่ซ้าย การลักคอต้องปฏิบัติร่วมกับการยักตัว

ภาพที่ 31 ลักคอ

นั่ง

เป็นการนั่งกับพื้น ส้นเท้าทั้งสองชิดกัน ถ้าเป็นตัวพระ หัวเข่าทั้งสองห่างกันประมาณ 2 คืบ ถ้าเป็นตัวนาง หัวเข่าชิดกัน นั่งอยู่บนส้นเท้าทั้ง 2 ข้าง น้ำหนักตัวอยู่บนส้นเท้า ดันเอว ตัวตรง ยืดไหล่ทั้งสองให้ผึ่งผาย หน้าตรง สายตามองตรงมาด้านหน้า เปิดคางเล็กน้อย

ภาพที่ 32 นั่ง

นั่งกระทบ

เป็นกิริยาของการใช้ตัวประกอบจังหวะ ด้วยการแข็งหน้าขา ยกก้นขึ้นเล็กน้อย ทรงตัวให้ตรง ทำจังหวะเหมือนการสะดุ้ง แล้วกระทบตัวลงตามเดิม น้ำหนักรวมอยู่ที่ปลายก้น ต้องดันเอว ตัวตรง

โย้ตัว เป็นกิริยาของการโยนตัวจากข้างหนึ่งไปอีกข้างหนึ่ง จะยืนหรือนั่งก็ได้

การยืนโย้ตัว

ขั้นที่ 1

ยืนไขว้เท้า ทอดขาไปข้างหลังมาก ๆ ให้นำหนักตัวอยู่กึ่งกลาง ยืนยุบเข่าพร้อมกับสะดุ้งตัวตามจังหวะ

ภาพที่ 33 โย้ตัว ขั้นที่ 1

ขั้นที่ 2

โยนตัวจากข้างหนึ่งไปอีกข้างหนึ่งอย่างช้า ๆ พร้อมทั้งถ่ายน้ำหนักตัวไปตามข้างที่โยนตัว กลับท่าเริ่มต้นขั้นที่ 1

ภาพที่ 34 โย้ตัว ขั้นที่ 2

แบบวัดทักษะปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์ (นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์)
กิจกรรมที่ 2 ตอนที่ 1 นาฏยศัพท์ เรื่อง นาฏยศัพท์ที่ใช้ลำตัว (ใช้เวลา 3 นาที)

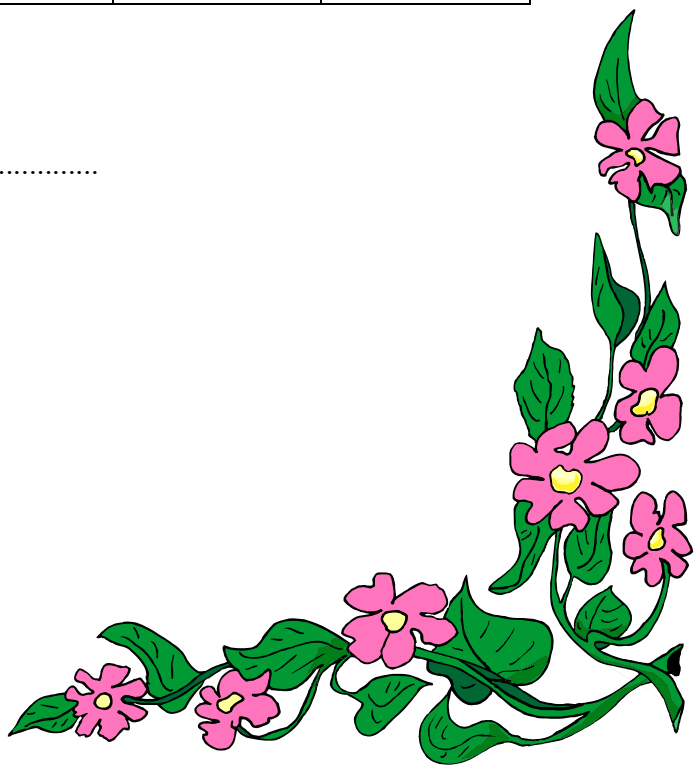
คำชี้แจง ให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อนนักเรียนในชั้นเรียนปฏิบัติท่านาฏยศัพท์ที่ใช้ลำตัวแล้วสลับกันประเมินตามเกณฑ์

ชื่อผู้ประเมิน.....
ชื่อผู้ปฏิบัติ.....

รายการ วัดทักษะปฏิบัติ	**ดีมาก**	**ดี**	**พอใช้**	**ควรปรับปรุง**
	4	**3**	**2**	**1**
1. เอียงศีรษะ				
2. ลักคอ				
3. นั่งกระทบ				
4. โย้ตัว				
รวม				

คะแนนเต็ม 16 คะแนน

รวมคะแนน.....

เกณฑ์การวัดทักษะปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์
(นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์)
กิจกรรมที่ 3 เรื่อง นาฏยศัพท์ที่ใช้ลำตัว

รายการวัดทักษะปฏิบัติ	**ความถูกต้อง**	**ความสวยงาม**	**ความคล่องแคล่ว**
1. เอียงศีรษะ	- เอียงศีรษะไปในด้านที่ต้องการแล้วกดไหล่ - สายตามองตรงไปข้างหน้า	- เอียงศีรษะพองามไม่มากเกินไปจนดูเหมือนคอพับ	สามารถทำท่าเอียงศีรษะได้ทันที
2. ลักคอ	- การกดไหล่จะตรงข้ามกับการเอียงศีรษะ เช่น ท่าลักคอทางซ้าย ก็เอียงศีรษะทางซ้ายแต่จะกดไหล่ขวาให้ต่ำลง	- มีการปฏิบัติร่วมกับการยักตัว - เคลื่อนไหวศีรษะเป็นจังหวะ	สามารถทำท่าลักคอได้ทันที
3.นั่งกระทบ	- แข็งหน้าขา ยกก้นขึ้นเล็กน้อย ทรงตัวให้ตรง แล้วกระทบตัวลงตามเดิม	- น้ำหนักตัวรวมอยู่ที่ปลายก้น - ดันเอว ตัวตรง	สามารถทำท่านั่งกระทบได้ทันที
4.โย้ตัว	- ยืนไขว้เท้า ทอดขาไปข้างหลังมาก ๆ น้ำหนักตัวอยู่กึ่งกลาง - ยืนยุบเข่าพร้อมกับสะดุ้งตัวตามจังหวะ แล้วค่อย ๆ -โยนตัวจากข้างหนึ่งไปอีกข้างหนึ่งอย่างช้า ๆ พร้อมทั้งสะดุ้งตัวขึ้น	- ถ่ายน้ำหนักตัวไปตามข้างที่โยนตัว	สามารถทำท่าโย้ตัวได้ทันที

สรุปผลการประเมิน ตามเกณฑ์ประเมินผล
การวัดทักษะปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์
กิจกรรมที่ 3 เรื่อง นาฏยศัพท์ที่ใช้ลำตัว

คำชี้แจง ให้ผู้ประเมิน ใช้การสรุปผลการประเมินตามรายการ โดยแบ่งเป็น 4 ระดับตามเกณฑ์ ดังนี้

4 = ดีมาก	3 = ดี	2 = พอใช้	1 = ควรปรับปรุง
ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง สวยงาม คล่องแคล่ว ตามเกณฑ์ ดีมาก	ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง สวยงาม ตามเกณฑ์ดี	ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง แต่ยังขาดความสวยงามตามเกณฑ์	ไม่สามารถปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้องตามเกณฑ์และขาดความสวยงาม คล่องแคล่ว

เกณฑ์การแปลผล

คะแนน 13 – 16 คะแนน หมายถึง ดีมาก
คะแนน 10 – 14 คะแนน หมายถึง ดี
คะแนน 5 – 9 คะแนน หมายถึง พอใช้
คะแนน ต่ำกว่า 4 คะแนน หมายถึง ควรปรับปรุง

ภาพประกอบที่ 1

กิจกรรมฝึกปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์ (นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์)

กิจกรรมที่ 4 ตอนที่ 1 เรื่อง นาฏยศัพท์ (ใช้เวลา 5 นาที)

.....

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนดูภาพประกอบที่ 1,2 แล้วเขียน (นาฏยศัพท์) เขียนชื่อท่าลงในกระดาษคำตอบต่อไปนี้

ภาพ 1

ภาพ 2

ภาพ 3

ภาพ 4

ภาพ 5

ภาพประกอบที่ 2

กิจกรรมฝึกปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์ (นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์)

กิจกรรมที่ 4 ตอนที่ 1 เรื่อง นาฏยศัพท์

.....

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนดูภาพประกอบที่ 1,2 แล้วเขียน (นาฏยศัพท์) เขียนชื่อท่าลงในกระดาษคำตอบต่อไปนี้

ภาพ 6

ภาพ 7

ภาพ 8

ภาพ 9

ภาพ 10

กระดาษคำตอบ

กิจกรรมที่ 4 ตอนที่ 1 เรื่อง นาฏยศัพท์

เขียนชื่อท่ารำตามลำดับรูปภาพ ดังนี้

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

6.....

7.....

8.....

9.....

10.....

เฉลยแบบทดสอบ

กิจกรรมที่ 4 ตอนที่ 1 เรื่อง นาฏยศัพท์

เขียนชื่อท่ารำตามลำดับรูปภาพ ดังนี้

1. จีบปรกข้าง
2. ลักคอ
3. จีบคว่ำ
4. ล่อแก้ว
5. กระดกหลัง
6. ตั้งวงล่าง
7. ยกข้าง
8. กระดกเสี้ยว
9. ก้าวหน้า
10. จีบหลัง

เอกสารอ่านประกอบ
ตอนที่ 2 เรื่อง ภาษาท่านาฏศิลป์

ในชีวิตประจำวันทุกวันนี้มนุษย์จะใช้ท่าทางประกอบการพูด หรือในบางครั้งจะมีการแสดงสีหน้า ความรู้สึก เพื่อเน้นความหมายและโน้มน้าวทำให้เกิดอารมณ์ร่วมประกอบคำพูดนั้น ๆ ในการแสดงนาฏศิลป์ได้นำเอาท่าทางเป็นธรรมชาติเหล่านี้มาพัฒนามาประดิษฐ์ให้เป็นภาษาทางนาฏศิลป์ที่ใช้เป็นภาษาพูดโดยไม่ต้องเปล่งเสียงออกมา แต่ต้องอาศัยอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายแสดงออกมาเป็นท่าทางที่มีความงดงามวิจิตรกว่าท่าธรรมดา ให้เข้ากับการขับร้อง ดนตรี และเพลง โดยอาศัยหลักความงามของศิลปะทำให้เกิดเป็นท่ารำที่สวยงามที่ใช้สื่อความหมายแทนคำพูด

ความหมายของภาษาท่านาฏศิลป์นาฏศิลป์

ภาษาท่านาฏศิลป์นาฏศิลป์ หมายถึง การแสดงออกด้วยท่าทางการร่ายรำแทนคำพูดที่มีความหมายตามบทร้อง บทเจรจา และบทพากย์ นอกจากนี้ยังมีคำอื่น ๆ ที่มีความหมายในลักษณะเดียวกัน ได้แก่ ภาษาท่านาฏศิลป์ การตีบท การรำตีบท การใช้บท การรำบท เป็นต้น

อมรา กล่ำเจริญ (2535, หน้า 108) กล่าวว่า ภาษาท่านาฏศิลป์ หมายถึง ภาษาทางนาฏศิลป์เสมือนเป็นภาษาพูดโดยไม่ต้องเปล่งเสียงออกมาแต่อาศัยส่วนประกอบอวัยวะของร่างกาย แสดงออกมาเป็นท่าทาง เป็นสื่อให้ผู้ชมสามารถเข้าใจได้

ประเภทของภาษาท่านาฏศิลป์นาฏศิลป์

การแสดงออกเป็นภาษาท่านาฏศิลป์นาฏศิลป์อาจจำแนกออกได้ ดังนี้

1. ท่ารำที่ใช้แทนคำพูด เช่น ฉัน เรา ท่าน เธอ เรียก ไป มารับ ปฏิเสธ ที่นี้ ฯลฯ

2. ท่ารำแสดงกิริยาอาการหรืออิริยาบถ เช่น ยืน เดิน นั่ง นอน เกี้ยวพาราสี เล้าโลม กราบ ไหว้ แปลงกาย ฯลฯ

3. ท่ารำแสดงอารมณ์ภายใน เช่น ดีใจ เสียใจ โกรธ รัก ร้องไห้ ฯลฯ

4. ท่ารำที่ใช้แสดงการเลียนแบบกิริยาของสัตว์ เช่น นก ปลา ม้า ช้าง ฯลฯ

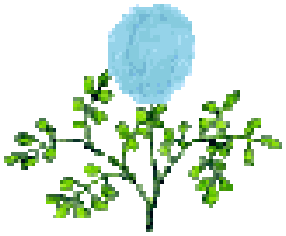
5. ท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อแสดงความหมายโดยเฉพาะ เช่น ความสวยงาม ความยิ่งใหญ่ ความเจริญรุ่งเรือง ฯลฯ

การนำภาษาท่านาฏศิลป์นาฏศิลป์ไปใช้ในการแสดง

การนำท่ารำในภาษาท่านาฏศิลป์นาฏศิลป์ไปใช้ประกอบในการแสดงนาฏศิลป์ไทยได้อย่างเหมาะสมนั้นอาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ภาษาท่านาฏศิลป์แบบธรรมชาติ เป็นการใช้ท่าสามัญชนอย่างง่าย ๆ ทำตามคำร้อง หรือบทเพลงนั้น ๆ โดยเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้เข้ากับจังหวะทำนองเพลง เช่น ย่ำเท้า ก้าวเดินตามจังหวะ ตบมือ หรือแบมือสลับกำมือ ท่าทางเหล่านี้เหมาะจะใช้กับเด็กหรือผู้แสดงที่ไม่มีพื้นฐานทางนาฏศิลป์มากนัก หรือใช้กับเพลงปลุกใจต่าง ๆ เช่น เพลงเกิดเป็นไทยตายเพื่อไทย เพลงเยาวชนของชาติ เพลงเด็กไทย เป็นต้น

2. ภาษาท่านาฏศิลป์แบบละคร เป็นการใช้ท่าทางต่าง ๆ ที่ได้ดัดแปลงขึ้นด้วยความวิจิตรบรรจง อ่อนช้อย และสวยงามกว่าธรรมดา ให้สอดคล้องกับบทร้องและดนตรี โดยมุ่งเน้นการรำที่งดงามด้วยการใช้ศีรษะ ใบหน้า มือ แขนลำตัว ขา และเท้า รำทำบทไปตามบทร้องหรือบทเจรจา ซึ่งต้องมีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ จึงจะสามารถรำได้สวยงามตามแบบอย่างนาฏศิลป์ไทย

สมุดภาพภาษาท่านาฏศิลป์

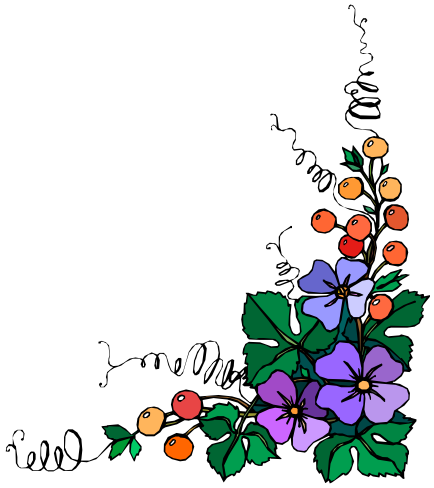
ท่ารำที่ใช้แทนคำพูด

ท่าฉัน ตัวเรา ข้าพเจ้า

ใช้มือซ้ายจีบหงาย หันข้อมือจีบเข้าหาตัว และวางมืออยู่ระหว่างอก

ภาพที 35 ท่าฉัน ตัวเรา ข้าพเจ้า

ท่ารำแสดงกิริยาอาการหรืออิริยาบถ

ท่ายืน

ยืนตัวตรง ตึงเอว ตึงไหล่ ใช้เท้าขวายืนรับน้ำหนัก ตัวพระเท้าซ้ายยืนตึงเข่า วางเท้าเหลื่อมเท้าขวาเล็กน้อย มือซ้ายแบฝ่ามือวางแนบไว้ที่หน้าขา ส่วนมือขวาเท้าสะเอว เอียงศีรษะและกดไหล่ด้านขวา ตัวนางวางเท้าซ้ายเหลื่อมเท้าขวาขาเหยียดตึงและเชิดปลายนิ้วเท้าซ้าย มือขวาจีบหงายระดับชายพก มือซ้ายเหยียดแขนตึงแบฝ่ามือวางบนหน้าขา เอียงศีรษะและกดไหล่ซ้าย

ภาพที่ 36 ท่ายืน

ท่ารำแสดงอารมณ์ภายใน

ท่าดีใจ ยิ้ม

ใช้มือซ้ายกรีดจีบ หักข้อมือให้ปลายนิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือหันเข้าหาใบหน้าให้อยู่ตรงกับระดับปาก

ภาพที่ 37 ท่าดีใจ ยิ้ม

ท่าอาย

ใช้ฝ่ามือหงายขึ้น แตะที่ข้างแก้ม เอียงใบหน้าตามมือที่แตะ และก้มหน้าเล็กน้อย

ภาพที่ 38 ท่าอาย

ท่ารัก ชื่นชม ห่มผ้า

แบฝ่ามือทั้งสองในลักษณะประสานมือ ไขว้ข้อมือซ้อนกัน ให้ปลายนิ้วทั้งสองทาบแตะที่ฐานไหล่ ฝ่ามือทั้งสองนั้นทับไว้ที่ทรวงอก กริยานี้อาจจะมีความหมายถึง การห่มผ้าก็ได้

ภาพที่ 39 ท่ารัก ชื่นชม ห่มผ้า

ท่าเสียใจ ร้องไห้

ขั้นที่ 1

ใช้มือซ้ายแตะหน้าผาก มือขวากุมชายพกหรือหน้าท้อง สะดุ้งตัวขึ้นลง แสดงอาการสะอื้น

ภาพที่ 40 ท่าเสียใจ ร้องไห้ ขั้นที่ 1

ขั้นที่ 2

ใช้นิ้วชี้ซ้ายปาดน้ำตา ส่วนมือขวาเหมือนเดิม

ภาพที่ 41 ท่าเสียใจ ร้องไห้ ขั้นที่ 2

ท่าโกรธ

ลักษณะที่ 1 จะใช้ฝ่ามือขวาอยู่ที่คอใต้ใบหูพร้อมกับเอียงศีรษะด้านขวา

ลักษณะที่สอง จะใช้มือขวาถูที่อก

ภาพที่ 42 ท่าโกรธ ลักษณะที่ 1

ท่าโกรธ

ลักษณะที่ 2 ใช้มือขวาถูที่อกเอียงศีรษะด้านขวา

ภาพที่ 43 ท่าโกรธ ลักษณะที่ 2

ท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อแสดงความหมายโดยเฉพาะ

ท่าความสวย ความงาม

ใช้มือข้างใดข้างหนึ่ง ตั้งเป็นวงบัวบาน ส่วนอีกมือหนึ่ง จะตั้งวงหน้าระดับปาก เอียงศีรษะทางด้านวงบัวบาน ท่านี้ในการรำแม่บทเรียกว่า ท่าเฉิดฉิน

ภาพที่ 44 ท่าความสวย ความงาม

ท่าความเป็นใหญ่

ใช้มือข้างใดข้างหนึ่ง ตั้งเป็นวงบัวบาน ส่วนอีกมือหนึ่ง จะตั้งวงแขนเหยียดตึงระดับไหล่ ท่านี้ในการรำแม่บทเรียกว่า ท่านภาพร

ภาพที่ 45 ท่าความเป็นใหญ่

ท่าความเจริญรุ่งเรือง

ความรุ่งเรืองใช้ท่าจีบข้างลำตัวแล้วค่อยๆสอดจีบขึ้นกลางบัวบาน แม่บทเรียกว่า ท่าพรหมสี่หน้า

ขั้นที่ 1

จีบคว่ำสองมือข้างลำตัว

ภาพที่ 46 ท่าความเจริญรุ่งเรือง ขั้นที่ 1

ขันที่ 2

ค่อย ๆ สอดจีบขึ้นเป็นวงบัวบาน

ภาพที่ 47 ท่าความเจริญรุ่งเรือง ขั้นที่ 2

ท่าร่าเริง เบิกบาน

ท่าร่าเริงเบิกบานใช้ท่าจีบหงายสองมือรวมที่หน้าอกม้วนจีบออกเป็นตั้งวงกลางแล้วกระแทกท้องแขนเหยียดตึงระดับไหล่

ภาพที่ 48 ท่าร่าเริง เบิกบาน ขั้นที่ 1

เริ่มจีบหงายสองมือรวมที่หน้าอก

ภาพที่ 49 ท่าร่าเริง เบิกบาน ขั้นที่ 2

แล้วม้วนจีบออกเป็นตั้งวงกลาง

ภาพที่ 50 ท่าร่าเริง เบิกบาน ขั้นที่ 3

กระแทกท้องแขนเหยียดตึงระดับไหล่

แบบวัดทักษะปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์ (นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์)
กิจกรรมที่ 5 ตอนที่ 2 เรื่อง ภาษาท่านาฏศิลป์ (ใช้เวลา 10 นาที)

ชื่อผู้ประเมิน.....
ชื่อผู้ปฏิบัติ.....

รายการ วัดทักษะปฏิบัติ	**ดีมาก**	**ดี**	**พอใช้**	**ควรปรับปรุง**
	4	**3**	**2**	**1**
1. ฉันหรือตัวเรา				
2. ท่าน				
3. ยืน				
4. เดิน				
5. ยิ้ม				
6. อาย				
7. รัก				
8. โกรธ				
9. ความสวย ความงาม				
10. ความเป็นใหญ่				
11. ความรุ่งเรือง				
12. เสียใจ ร้องไห้				
รายการ	**ดีมาก**	**ดี**	**พอใช้**	**ควรปรับปรุง**

วัดทักษะปฏิบัติ	4	3	2	1
13. ร่าเริง เบิกบาน				
รวม				

คะแนนเต็ม 52 คะแนน

รวมคะแนน.....

เกณฑ์การวัดทักษะปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์
(นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์)
กิจกรรมที่ 5 ตอนที่ 2 เรื่อง ภาษาท่านาฏศิลป์

รายการวัดทักษะปฏิบัติ	**ความถูกต้อง**	**ความสวยงาม**	**ความคล่องแคล่ว**
1. ฉัน หรือตัวเรา	- ใช้มือซ้ายจีบหงายอยู่ระดับอก - หักข้อมือและหันปลายนิ้วที่จีบเข้าหาอก	- นิ้วที่เหลือทั้งสามกรีดออกไปให้สวยงามคล้ายพัด	สามารถทำท่าฉันหรือตัวเราได้ทันที
2. ท่าน	- ตั้งฝ่ามือในลักษณะตะแคงมือระดับแง่ศีรษะหรือปลายมือไปสู่ผู้ที่กล่าวถึง	- งอแขนเล็กน้อย - นิ้วทั้งห้าเรียงชิดติดกัน	สามารถทำท่าท่านได้ทันที
3.ยืน	- ยืนตัวตรง ตึงเอว ตึงไหล่ ใช้เท้าขวายืนรับน้ำหนัก **ตัวพระ** - เท้าซ้ายยืนตึงเข่าวางเท้าเหลื่อมเท้าขวาเล็กน้อย - มือซ้ายแบฝ่ามือวางแนบไว้ที่หน้าขา ส่วนมือขวาเท้าสะเอว **ตัวนาง** - วางเท้า เหลื่อมเท้าขวาขาเหยียดตึงและเชิดปลายนิ้วเท้าซ้าย - มือขวาจีบหงายระดับชายพกมือซ้ายเหยียดแขนตึงแบฝ่ามือวางบนหน้าขา	**ตัวพระ** - เอียงศีรษะและกดไหล่ด้านขวา **ตัวนาง** เอียงศีรษะและกดไหล่ด้านซ้าย	สามารถทำท่าฉันหรือตัวเราได้ทันที

รายการวัดทักษะปฏิบัติ	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
4. ยิ้ม	-ใช้มือซ้ายจีบ ยกมือจีบสูงระดับปากและหักมือเข้าหาใบหน้า - ปลายนิ้วชี้ และนิ้วหัวแม่มืออยู่ระดับปาก	- นิ้วที่เหลือทั้งสามกรีดออกไปให้สวยงามคล้ายพัด - เอียงศีรษะด้านซ้ายพองาม	สามารถทำท่ายิ้มได้ทันที
5.อาย	-ใช้มือข้างใดก็ได้แตะที่ข้างแก้ม - เอียงศีรษะด้านเดียวกับมือที่แตะแก้ม - ก้มหน้าเล็กน้อย	- นิ้วเรียงชิดติดกันและเหยียดตรง - ค่อย ๆ ก้มหน้าลงหลบสายตาพองาม	สามารถทำท่าอายได้ทันที
6.รัก	-ใช้มือทั้งสองประสานกันบนอก - ปลายนิ้วทั้งสองข้างแตะฐานไหล่	- นิ้วเรียงชิดติดกันและเหยียดตรง - ปลายนิ้ว แตะฐานไหล่	สามารถทำท่ารักได้ทันที
7.ความสวยความงาม	- มือข้างใดข้างหนึ่ง ตั้งเป็นวงบัวบาน - มืออีกข้างหนึ่ง จะตั้งวงหน้าระดับปาก - เอียงศีรษะทางด้านวงบัวบาน	- ให้มือทั้งสองห่างกันพอประมาณ	สามารถทำท่าความสวยความงามได้ทันที
8.ความเป็นใหญ่	- มือข้างใดข้างหนึ่ง ตั้งเป็นวงบัวบาน - มืออีกข้างหนึ่ง จะตั้งวงแขนเหยียดตึงระดับไหล่	- ระดับมือทั้งสอง ไม่ตก	สามารถทำท่าความเป็นใหญ่ได้ทันที

รายการวัดทักษะปฏิบัติ	ความถูกต้อง	ความสวยงาม	ความคล่องแคล่ว
9. ความรุ่งเรือง	- จีบคว่ำสองมือข้างลำตัว งอแขนเล็กน้อย - สอดจีบขึ้นเป็นวงบัวบาน	- มือที่จีบ กรีดนิ้วที่เหลือทั้งสามออกไปให้สวยงามคล้ายพัด - ค่อย ๆ สอดจีบขึ้นเป็นวงบัวบานระดับหางคิ้ว	สามารถทำท่าความรุ่งเรืองได้ทันที
10.เสียใจร้องไห้	- ใช้มือซ้ายแตะหน้าผากโดยให้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้แตะ - มือขวากุมที่ชายพกหรือหน้าท้อง - สะดุ้งตัวขึ้นลงเล็กน้อย - ใช้นิ้วชี้ปาดเช็ดน้ำตา	- นิ้วทั้งสี่เรียงชิดติดกัน - ก้มหน้าเล็กน้อย - สะดุ้งตัวขึ้นลงพองาม	สามารถทำท่าเสียใจร้องไห้ได้ทันที
11.โกรธ	-ใช้ฝ่ามือขวาถูที่คอใต้ใบหู เอียงศีรษะด้านขวา - หรือใช้ฝ่ามือขวา ถูที่อก เอียงศีรษะด้านขวา	- นิ้วทั้งห้าเรียงชิดติดกันและเหยียดตรง - เอียงศีรษะเล็กน้อย	สามารถทำท่าโกรธได้ทันที
12. ร่าเริง เบิกบาน	- จีบหงายสองมือรวมที่หน้าอก - ม้วนมือที่จีบออกเป็นวงกลางและกระแทกท้องแขนพองามท้องแขนเหยียดตึงระดับไหล่	- มือที่จีบ กรีดนิ้วที่เหลือทั้งสามออกไปให้สวยงามคล้ายพัด - ค่อย ๆ แยกมือที่จีบแล้วม้วนจีบออกเป็นตั้งวงกลาง - กระแทกท้องแขนพองาม	สามารถทำท่าร่าเริงเบิกบานได้ทันที

สรุปผลการประเมิน ตามเกณฑ์ประเมินผล
การวัดทักษะปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์
กิจกรรมที่ 3 ตอนที่ 2 เรื่อง ภาษาท่านาฏศิลป์

คำชี้แจง ให้ผู้ประเมิน ใช้การสรุปผลการประเมินตามรายการ โดยแบ่งเป็น 4 ระดับตามเกณฑ์ ดังนี้

4 = ดีมาก	3 = ดี	2 = พอใช้	1 = ควรปรับปรุง
ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง สวยงาม คล่องแคล่วตามเกณฑ์ ดีมาก	ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง สวยงามตามเกณฑ์ดี	ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง แต่ยังขาดความสวยงามตามเกณฑ์	ไม่สามารถปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้องตามเกณฑ์และขาดความสวยงามคล่องแคล่ว

เกณฑ์การแปลผล

คะแนน 43 – 52 คะแนน หมายถึง ดีมาก
คะแนน 34 – 42 คะแนน หมายถึง ดี
คะแนน 21 – 33 คะแนน หมายถึง พอใช้
คะแนน ต่ำกว่า 20 คะแนน หมายถึง ควรปรับปรุง

กิจกรรมฝึกปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์ (นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์)

กิจกรรมที่ 6 ตอนที่ 2 เรื่อง ภาษาท่านาฏศิลป์ (ใช้เวลา 5 นาที)

กลุ่มที่.....

.....

คำชี้แจง

ตอนที่ 1ให้ผู้เรียนเขียนค้นหาคำภาษาท่านาฏศิลป์ ที่มีอยู่ในตารางข้างล่างทั้งหมด 15 คำ เมื่อพบแล้วให้ลากเส้นล้อมรอบคำหรือกลุ่มคำนั้นไว้ในตาราง

รุ่	ก	ย	ส	ฉ	โ	ย	ง	จ	ม	อ	ด
ง	ส	จ	ว	ม	ก	ว	า	ง	เ	ดิ	น
เ	ฉั	น	ย	ล	ร	ร่	ง	น	อ	น	ม
รื	ด	อ	ง	จ	ธ	ภ	ม	ส	อ่	น	พ
อ	รั	ก	า	พ	ท	จ่	บ	เ	ดิ	น	พ
ง	ก	ม	ม	ท่	า	น	วิ	ภ	ส	ป	อุ
รุ่	ย	อ	ฟ	ส	ษิ	ม	เ	สี	ย	ใ	จ
ส	ม	ยื	ก	ว	จ	ป	ชุ	ม	ส	จู	กิ
มั	อ	น	ก	บิ	น	ล	ก	า	ร	อ	วิ
ไ	า	จ	ภ	ส	ภ	พ	ว	ก	เ	ร	า
ย	เ	วิ	ม	ศ	ษ	ก	ษ	ริ	แ	ท	ย
ษ	ว	ริ	ง	ม	เ	ยิ่	ง	ใ	ห	ญ่	ม

ตอนที่ 2 นำคำภาษาท่านาฏศิลป์ที่ได้จากตอนที่ มาจำแนก เขียนลงในช่องว่างให้ตรงตามภาพท่ารำในภาษานาฏศิลป์

ภาพ 1

ภาพ 2

ภาพ 3

ภาพ 4

ภาพ 5

ภาพ 6

ภาพ 7

ภาพ 8

ภาพ 9

ภาพ 10

เฉลย แบบทดสอบ ตอนที่ 3 เรื่อง ภาษาท่านาฏศิลป์

****

ตอนที่ 1 ให้ผู้เรียนเขียนค้นหาคำภาษาท่านาฏศิลป์ ที่มีอยู่ในตารางข้างล่างทั้งหมด 15 คำ เมื่อพบแล้วให้ลากเส้นล้อมรอบคำหรือกลุ่มคำนั้นไว้ในตาราง

รุ่	ก	ย	ส	ฉ	โ	ย	ง	จ	ม	อ	ด
ง	ส	จ	ว	ม	ก	ว	า	ง	เ	ดิ	น
เ	ฉั	น	ย	ล	ร	ร่	ง	น	อ	น	ม
รื	ด	อ	ง	จ	ธ	ภ	ม	ส	อ่	น	พ
อ	รั	ก	า	พ	ท	จ่	บ	เ	ดิ	น	พ
ง	ก	ม	ม	อ	า	ย	วิ	ภ	ส	ป	อุ
ว	ย	อ	ฟ	ส	ษิ	ม	เ	สี	ย	ใ	จ
ส	ม	ยื	ก	ว	จ	ป	ชุ	ม	ส	จู	กิ
มั	อ	น	ก	บิ	น	ล	ก	า	ร	อ	วิ
ไ	า	จ	ภ	ส	ภ	พ	ว	ก	อ	ยิ้	ม
ย	เ	วิ	ม	ศ	ษ	ก	ษ	ริ	แ	ท	ม
ษ	ว	ริ	ง	ม	เ	ยิ่	ง	ใ	ห	ญ่	ม

ตอนที่ 2 นำคำภาษาท่านาฏศิลป์ที่ได้จากตอนที่ มาจำแนก เขียนลงในช่องว่างให้ตรงตามภาพ

ท่ารำในภาษานาฏศิลป์

1. อาย
2. รุ่งเรือง
3. โกรธ
4. ฉัน
5. รัก
6. ยืน
7. สวยงาม
8. ยิ่งใหญ่
9. เสียใจ
10. ยิ้ม

ภาพประกอบที่ 3

กิจกรรมฝึกปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์

กิจกรรมที่ 7 เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ (ใช้เวลา 5 นาที)

.....

..

ภาพชุดการแสดงนาฏศิลป์ จาก www.banrumthai.com

ภาพ 1 ร้ำแม่บท

ภาพ 2 ระบำเชียงแสน

ภาพ 3 รำฉุยฉายพราหมณ์

ภาพ 4 ระบำเงือก

ภาพ 5 หนุมานจับนางสุพรรณมัจฉา

แบบทดสอบ

กิจกรรมฝึกปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์

กิจกรรมที่ 7 เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ กลุ่มที่.....

.....

คำชี้แจง ผู้เรียนดูภาพประกอบที่ 3 การแสดงนาฏศิลป์ไทย จากชุดฝึกปฏิบัติ แล้วปรึกษากันว่ามีท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ อะไรบ้างบอกมาให้มากที่สุด (ใช้เวลา 5 นาที)

ภาพ 1.....

.....

ภาพ 2.....

.....

ภาพ 3.....

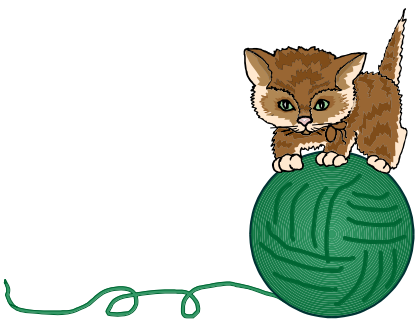
.....

ภาพ 4.....

.....

ภาพ 5.....

.....

เฉลยแบบทดสอบ

กิจกรรมฝึกปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์

กิจกรรมที่ 7 เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์

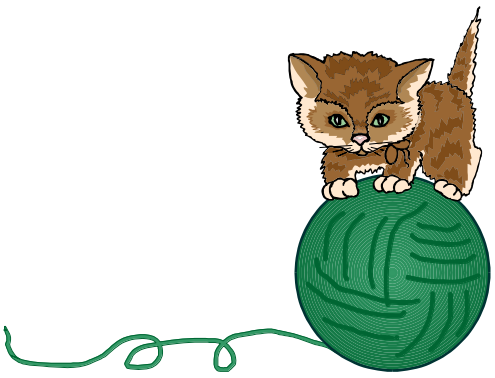
ภาพ 1 ก้าวไขว้ ตั้งวงบน เอียงศีรษะ

ภาพ 2 เอียงศีรษะ ก้าวหน้า จีบคว่ำ บัว

ภาพ 3 เอียงศีรษะ นั่งกระดกเสี้ยว ตั้งวงกลาง

ภาพ 4 ตั้งวงบน จีบหลัง ก้าวไขว้ เอียงศีรษะ

ภาพ 5 หนุมาน ภาษาท่านาฏศิลป์ รัก นาฏยศัพท์ ก้าวข้าง เอียงศีรษะ สุพรรณมัจฉา ภาษาท่านาฏศิลป์ อาย นาฏยศัพท์ จีบหลัง ก้าวหน้า เอียงศีรษะ

แบบทดสอบประจำชุดฝึกปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์

เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 **คะแนนเต็ม 20 คะแนน**

คำชี้แจง นักเรียนเลือกกากบาท (X) ทับ ตัวเลือกที่ถูกที่สุด เพียงคำตอบเดียว ลงในกระดาษคำตอบ

1. ทำไมการเรียนรำไทยจึงต้องฝึกท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์?
   ก. เป็นท่ารำที่อ่อนช้อย
   ข. เป็นท่ารำที่ไม่มีแบบแผน
   ค. เป็นท่ารำที่เป็นนาฏยลีลา
   ง. เป็นท่ารำที่เป็นพื้นฐานของการรำไทย
2. ข้อใด**ไม่ใช่** นาฏยศัพท์ ?
   ก. จีบมือ
   ข. จีบส่ง
   ค. รำวง
   ง. ตั้งวง
3. นาฏยศัพท์แบ่งเป็นกี่ประเภท ?
   ก. 2 ประเภท
   ข. 3 ประเภท
   ค. 4 ประเภท
   ง. 5 ประเภท
4. ท่ารำนาฏศิลป์ใดที่ควรเปิดส้นเท้า
   ก. การกระดกเท้า
   ข. การจรดเท้า
   ค. การก้าวเท้า
   ง. การตั้งวง
5. การกระทุ้งเท้าทำอย่างไร ?
   ก. จมูกเท้ากระทบเบาๆที่พื้นแล้วยกทันที
   ข. เท้ากระทบแรงๆลงบนพื้นและยกทันที
   ค. ปลายเท้าวางบนพื้นแล้วก้าวต่อไป
   ง. ส้นเท้าแตะแรงๆลงบนพื้น
6. ข้อใดหมายถึงภาษาท่านาฏศิลป์ ?
   ก. ฉัน
   ข. ตั้งวง
   ค. จีบมือ
   ง. กระทุ้งเท้า
7. มือทั้งสองตั้งขึ้นเป็นวงบัวบานเสมอศีรษะ เป็นลักษณะที่บอกถึงอะไร?
   ก. สวยงาม
   ข. รุ่งเรือง
   ค. สว่างไสว
   ง. ความก้าวหน้า
8. สีก้านคอหลังใบหูหรือมือถูที่อกหมายถึง อะไร ?
   ก. สงสัย
   ข. โกรธ
   ค. เกลียด
   ง. รำคาญ

9. คำขีดเส้นใต้ ควรใช้ภาษาใด ?

<u>รักกันไว้เถิด</u> เราเกิดร่วมแดนไทย

ก. แบฝ่ามือทั้งสองไขว้ทับไว้ที่ฐานไหล่

ข.มือซ้ายกรีดจีบมาไว้ระดับปาก

ค. ฝ่ามือหงายขึ้นแตะที่ข้างแก้ม

ง. ฝ่ามือทั้งสองวางทับที่ต้นขา

10. ภาษาท่านาฏศิลป์ “ยิ้ม” ใช้ท่านาฏยศัพท์ใด

ก. รวมมือ

ข. ม้วนมือ

ค. ตั้งวง

ง. จีบ

ขอให้นักเรียนโชคดี

กระดาษคำตอบ

แบบทดสอบประจำชุดฝึกปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์

ชื่อ.....เลขที่.....

ข้อตอบ / ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

เฉลย

แบบทดสอบประจำชุดฝึกปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์

เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์

****

1. ง
2. ค
3. ข
4. ค
5. ก
6. ก
7. ข
8. ข
9. ก
10. ง

แบบวัดทักษะปฏิบัติ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์ (นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์)

ชื่อผู้ประเมิน.....

ชื่อผู้ประเมิน.....

ชื่อผู้เรียน.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนปฏิบัติลักษณะนาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ ครั้งละ 3 คนหันหน้า 3 ทิศ วัดทักษะปฏิบัติตามรายการโดยแบ่งเป็น 4 ระดับดังนี้

รายการวัดทักษะปฏิบัติ	**ดีมาก**	**ดี**	**พอใช้**	**ควรปรับปรุง**
	4	**3**	**2**	**1**
1. โย้ตัว				
2. จีบปรกข้าง				
3. จรดเท้า				
4. วงบัวบาน				
5. รวมมือ				
6. ความสวยงาม				
7. ความรุ่งเรือง				
8. ลักคอ				
9. ยืนเข่า				
10.ก้าวหน้า				
รวม				

คะแนนเต็ม 40 คะแนน รวม.....คะแนน

สรุปผลการประเมิน ตามเกณฑ์การวัดทักษะปฏิบัติ
กิจกรรมท้ายชุดฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ สรรศาสตร์นาฏยศิลป์
เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์

คำชี้แจง ให้ผู้ประเมิน ตามเกณฑ์การประเมินผลวัดทักษะปฏิบัติและใช้การสรุปผลการประเมินตามรายการ โดยแบ่งเป็น 4 ระดับตามเกณฑ์ ดังนี้

4 = ดีมาก	3 = ดี	2 = พอใช้	1 = ควรปรับปรุง
ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง สวยงาม คล่องแคล่วตามเกณฑ์ ดีมาก	ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง สวยงามตามเกณฑ์ดี	ปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้อง แต่ยังขาดความสวยงามตามเกณฑ์	ไม่สามารถปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ในแต่ละท่าได้ถูกต้องตามเกณฑ์และขาดความสวยงามคล่องแคล่ว

เกณฑ์การแปลผล

คะแนน 34 – 40 คะแนน หมายถึง ดีมาก
คะแนน 27 – 33 คะแนน หมายถึง ดี
คะแนน 19 – 26 คะแนน หมายถึง พอใช้
คะแนน ต่ำกว่า 18 คะแนน หมายถึง ควรปรับปรุง

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2539). *ท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2543). *ท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน* รายงานผลวิจัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2549). *การประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัด.

จิตรา หลีกภัย. (2543). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับป่าจาก. *รายงานการสัมมนาระบบนิเวศป่าชายเลนแห่งชาติ ครั้งที่ 11 ป่าชายเลน: มุมมอง ปัญหา การแก้ไขและความต้องการของสังคมไทย วันที่ 9 – 12 กรกฎาคม 2543 ณ โรงแรมตรังพลาซ่า*. กรุงเทพฯ.

ชนิตร ภู่กาญจน์. (2544). *แก่นแท้ดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

ชัยสิทธิ์ ตระกูลศิริพาณิชย์ และคณะ. (2550). *พันธุ์ไม้ป่าชายเลนในประเทศไทย*. สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน, กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

นิสา เมลานนท์. (2547). *คู่มือนาฏยประดิษฐ์ ชุดนาฏยศัพท์สำหรับละคร*. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏราชนครินทร์.

ธนัญญา ตัณฑุลวาณิช. (2547). *การจัดการป่าจากของประชาชนในเขตลุ่มน้ำบางปะกง: กรณีศึกษาตำบลสนามจันทร์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์. สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม, สำนักงานบัณฑิตศึกษา, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ประทิน พวงสำลี. (2514). *หลักนาฏศิลป์*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูสวนสุนันทา.

พิชัย ปรัชญานุสรณ์ และคณะ. (2546). *ดนตรีและนาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ภัณฑ์ธิมา ภูรีโรจน์. (2545). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา ศ 0215 นาฏศิลป์ไทย 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. โรงเรียนสิงห์สมุทร, ชลบุรี.

รานี ชัยสงคราม. (2544). *นาฏศิลป์ไทยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าคุรุสภา.

เรณู โกศินานนท์. (2544). *นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). ตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ.กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุมนมาลย์ นิ่มเนติพันธ์. (2543). *การละครไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุมิตร เทพวงษ์. (2547). *สารานุกรม ระบำ รำ ฟ้อน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : เอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *แบบฝึกดนตรีไทยด้วยตนเอง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

สมัย ผลบุญ. (2547). *การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณปากแม่น้ำบางปะกง*. สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

อรวรรณ ชมวัฒนา. (2546). *คู่มือครูสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ 12 ชั้นปี ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

อาภรณ์ มนตรีศาสตร์ และจาตุรงค์ มนตรีศาสตร์. (2525). *นาฏศิลป์เพื่อการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.